

STORTINGET

Innst. 266 S

(2023–2024)

Innstilling til Stortinget
fra kommunal- og forvaltningskomiteen

Dokument 8:100 S (2023–2024)

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Sofie Marhaug, Lars Haltbrekken, Ola Elvestuen, Une Bastholm, Kjell Ingolf Ropstad og Irene Ojala om å sikre uavhengige utredninger av naturverdier og naturpåvirkning

Til Stortinget

Bakgrunn

I dokumentet fremmes følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede hvordan ordningen med konsekvensutredninger av naturinngrep ved utbyggingsplaner og -tiltak kan utføres på en uavhengig måte, slik at båndet mellom utbygger og utreder brytes, samtidig som det ikke skal føre til økte kostnader for staten eller kommunene.»

Det vises til dokumentet for nærmere redegjørelse for forslaget.

Komiteens behandling

Komiteen har i brev av 7. mars 2024 til Kommunal- og distriktsdepartementet ved statsråd Erling Sande bedt om en vurdering av forslaget. I vedlagte brev av 21. mars 2024 fra Klima- og miljødepartementet følger statsråd Andreas Bjelland Eriksens uttalelse. Komiteen har invitert til og mottatt skriftlige høringsinnspill.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Lise Christoffersen, Siri Gåsemyr Staalesen, Terje Sørvik og lederen Lene Vågslid, fra Høyre, Mudassar Kapur, Anne Kristine Linnestad og Mari Holm Lønseth, fra Senterpartiet, Heidi Greni og Kathrine Kleveland, fra Fremskrittspartiet, Per-Willy Amundsen og Erlend Wiborg, fra Sosialistisk Venstreparti, Birgit Oline Kjerstad, og fra Rødt, Tobias Drevland Lund, viser til Dokument 8:100 S (2023–2024) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Sofie Marhaug, Lars Haltbrekken, Ola Elvestuen, Une Bastholm, Kjell Ingolf Ropstad og Irene Ojala om å sikre uavhengige utredninger av naturverdier og naturpåvirkning der forslaget som fremmes er:

«Stortinget ber regjeringen utrede hvordan ordningen med konsekvensutredninger av naturinngrep ved utbyggingsplaner og -tiltak kan utføres på en uavhengig måte, slik at båndet mellom utbygger og utreder brytes, samtidig som det ikke skal føre til økte kostnader for staten eller kommunene.»

Komiteen viser til svarbrevet fra statsråden 21. mars 2024 og at det kom inn fire skriftlige innspill i høringen.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet viser til statsrådets svarbrev, hvor det står følgende:

«forskrift om konsekvensutredninger [har] regler som skal bidra til objektive og gode konsekvensutredninger. Det er viktig at utrederer kan jobbe uavhengig av påvirkning fra utbygger når de utreder konsekvensene

av utbyggingsplaner- og tiltak, og jeg er enig i at det er grunn til å se nærmere på dette. Dette har betydning for konsekvensutredningen som beslutningsgrunnlag, og for tilliten til utredningene og beslutningene som tas. Forskrift om konsekvensutredninger er som kjent under revisjon. Som del av arbeidet utredes det nærmere hvordan vi best mulig kan sikre gode og objektive konsekvensutredninger, herunder hvordan vi best kan sikre at utredningene ikke påvirkes av forslagsstiller i vurderingene av konsekvenser for miljø.»

Disse medlemmer ser frem til denne revisjonen.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet og Fremskrittspartiet, mener at det er viktig at det ligger gode konsekvensutredninger til grunn før ulike utbygginger blir gjennomført, og forutsetter at de som utfører konsekvensutredninger, har høy faglig kompetanse på sitt fagområde. Flertallet viser til at det allerede i dag eksisterer formalkrav til kompetanse hos de som gjennomfører denne typen kartlegging. Flertallet er enige med forslagsstillerne i at utredere må kunne jobbe uavhengig av påvirkning fra utbygger når de utreder konsekvensene av en plan eller et prosjekt. Flertallet viser i den sammenheng til at regjeringen nå gjennomfører en revisjon av konsekvensutredningsforskriften hvor den vil se på denne problemstillingen, og flertallet forventer at dette tas med inn i det arbeidet.

Medlemene i komiteen fra Sosialistisk Venstreparti og Raudt viser til Representantforlag 100 S (2023–2024) fremja av representantar frå Venstre, Kristeleg Folkeparti, Raudt, Miljøpartiet Dei Grøne, Pasientfokus og Sosialistisk Venstreparti.

Disse medlemmene viser til at i perioden 1985–2005 auka nedbygging av areal i Noreg med heile 26 pst., og at det etter forvaltningslova § 17 er ein føresetnad at ei sak skal vere så godt utgreidd som mogleg før vedtak. Disse medlemmene viser òg til tidlegare forslag og merknader fremja av dei same partia i Innst. 455 S (2022–2023) til Dokument 8:184 S (2022–2023) Representantforslag om å bryte båndene mellom utbygger og utreder i konsekvensutredninger om natur og klima. Disse medlemmene viser til Riksrevisjonens rapport Dokument 3:11 (2006–2007), som konkluderte med at:

«Samlet viser undersøkelsen at arealstatusen og arealutviklingen i Norge på flere områder ikke ivaretar verdier og prinsipper som Stortinget har vektlagt for å sikre en bærekraftig arealdisponering.»

Disse medlemmene viser òg til Riksrevisjonens rapport Dokument 3:1 (2011–2012) fem år seinare, som seier at trass i at det er teke fleire grep for å sikre ei bærekraftig disponering av areal, så er det:

«[e]tter Riksrevisjonens vurdering [...] foreløpig ikke dokumentert vesentlige effekter av tiltakene som er satt inn etter at plan- og bygningsloven og naturmangfoldsloven trådte i kraft i 1. juli 2009.»

Disse medlemmene viser til at den flengende kritikken av gamle konsekvensutgreingar i mellom anna vindkraftsaker førte til at Klima- og miljødepartementet (KLD) fekk utarbeidd ein rapport av Multiconsult, «Evaluering av konsekvensutredninger etter kapittel 5 i forskrift om konsekvensutredninger», dokumentkode: 10220344-TVF-RAP-01, om kvaliteten i 35 utvalde konsekvensutgreingar frå ulike typar prosjekt. Rapporten som kom ut i 2021, konkluderte med at 57 pst. av sakene hadde manglande eller utilstrekkeleg vurdering av samla belastning etter naturmangfoldloven § 10, noko som er eit brot med KU-forskrifta. 71 pst. av sakene hadde manglande vurdering av uvisse, noko som òg er i strid med KU-forskrifta. Ingen av utgreiingane hadde vurdert konsekvensar for økosystemtenester som karbonlagring i jord og vern mot flaum og erosjon. I denne rapporten kom Multiconsult med framlegg om 11 tiltak for å betre kvaliteten på konsekvensutgreingar. Disse medlemmene viser også til rapporten «Bærekraftig arealbruk innenfor rammen av lokalt selvstyre» – gitt ut av NINA, Holth & Winge AS og NIBR ved OsloMet for KS i 2022 – som kom med klare råd om at bestillaransvaret for konsekvensutgreingar for miljø og klima må ligge hjå det ansvarlege forvaltningsorganet, ikkje hjå utbyggar og tiltakshavaren som kan ha store økonomiske interesser i at miljøverdiar vert dårleg undersøkte eller underkommuniserte i sluttkonklusjonane. Disse medlemmene viser til NRK sin reportasje frå 21. januar 2021 «Natur i maskineriet», der ein biolog og eks-konsulent står fram og fortel om press frå oppdragsgjevar om å underkommunisere naturverdiar fordi utbyggar ynskjer å få igjennom sitt prosjekt, og der berre éin av tretten konsulentar NRK hadde snakka med sa seg heilt upåverka av omsynet til utbyggarane. Disse medlemmene viser til NRK-dokumentaren «Oppsynsmanden», der forskarar og journalistar har kartlagt om lag 44 000 naturinngrep mellom 2017 og 2022, og der det kjem fram at utbyggarar kan kjøpe seg nye utgreingar for å få dei konklusjonane dei vil ha, og at det ikkje er ulovleg å vere på eigarsida i eit prosjekt der dei sjølve skal utgreie saka. Disse medlemmene viser til svarbrevet frå departementet, der klima- og miljøministeren seier seg einig i at det er viktig at dei som greier ut saker, kan arbeide uavhengig og objektivt med utgreingar, og at det er grunn til å sjå nærare på dette. Statsråden viser til at KU-forskrifta sitt formål etter § 1 er

«å sikre at hensynet til miljø og samfunn bli tatt i betraktning under forberedelsen av planer og tiltak, og når det tas stilling til om og på hvilke vilkår planer eller tiltak kan gjennomføres.»

Desse medlemene meiner at det er på høg tid og heilt nødvendig av omsyn til tilliten til forvaltningsprosessane, og av omsyn til internasjonale avtaler om å verne biologisk mangfald, å skilje utgreiar og utbyggjar slik at desse ikkje lenger kan vere direkte økonomisk avhengige av kvarandre i førebuing av saksgrunnlag til store utbyggingsaker. Desse medlemene meiner at det må greiast ut om det er mogleg å innføre ein uavhengig kontrollinstans, ein tredjepart, som kan kontrollere konsekvensutgreiingane som vert gjort etter dagens system.

På bakgrunn av dette fremjar desse medlemene fylgjande framlegg:

«Stortinget ber regjeringa greie ut korleis ordninga med konsekvensutgreiingar av naturinngrep i utbyggingsplanar og -tiltak kan gjerast på ein uavhengig måte, slik at bandet mellom utbyggjar og utgreiar vert brote, samtidig som det ikkje skal føre til auka kostnader for stat eller kommune.»

Forslag fra mindretall

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringa greie ut korleis ordninga med konsekvensutgreiingar av naturinngrep i utbyg-

gingsplanar og -tiltak kan gjerast på ein uavhengig måte, slik at bandet mellom utbyggjar og utgreiar vert brote, samtidig som det ikkje skal føre til auka kostnader for stat eller kommune.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av medlemmene i komiteen fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet og Fremskrittspartiet.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og rår Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

Dokument 8:100 S (2023–2024) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Sofie Marhaug, Lars Haltbrekken, Ola Elvestuen, Une Bastholm, Kjell Ingolf Ropstad og Irene Ojala om å sikre uavhengige utredninger av naturverdier og naturpåvirkning – vedtas ikke.

Oslo, i kommunal- og forvaltningskomiteen, den 23. april 2024

Lene Vågslid

leder

Siri Gåsemyr Staalesen

ordfører

Statsråden

Kommunal- og forvaltningskomiteen
Stortinget

Deres ref

Vår ref

Dato

24/1108-

21. mars 2024

Representantforslag 100 S (2023-2024) om å sikre uavhengige utredninger av naturverdier og naturpåvirkning

Jeg viser til brev fra kommunal- og forvaltningskomiteen datert 7. mars 2024, vedrørende representantforslag 100 S (2023-2024) fra stortingsrepresentantene Sofie Marhaug, Lars Haltbrekken, Ola Elvestuen, Une Bastholm, Kjell Ingolf Ropstad og Irene Ojala om å sikre uavhengige utredninger av naturverdier og naturpåvirkning.

Forskrift om konsekvensutredninger har regler om når konsekvensutredninger skal gjennomføres, og hvordan konsekvensutredninger skal gjennomføres. Det legges opp til et system som skal sikre at beslutningstakerne har et godt beslutningsgrunnlag når planer og tiltak blir vedtatt. Konsekvensutredningene skal vise konsekvenser som fremtidig arealbruk vil gi for miljø og samfunn, og gjøre det klart for beslutningstakerne hvilke følger de ulike løsningsalternativene vil gi. Forskriftens formål er «å sikre at hensynet til miljø og samfunn blir tatt i betraktning under forberedelsen av planer og tiltak, og når det tas stilling til om og på hvilke vilkår planer eller tiltak kan gjennomføres», jf. forskriften § 1.

Som representantene påpeker, er tap av leveområder den største trusselen for naturmangfoldet i Norge. Vi må derfor ta gode beslutninger om hvordan vi bruker arealene våre for å nå nasjonale og internasjonale miljømål. Konsekvensutredninger er et avgjørende verktøy for å ta gode beslutninger for en bærekraftig arealforvaltning. Det er viktig at folk har tillit til at konsekvensutredningene viser de faktiske konsekvensene av en plan eller et tiltak. Man skal kunne stole på at beslutningstakerne blir gitt et dekkende og objektivt bilde av de samlede konsekvensene av beslutningen. Det vil være uheldig dersom utredninger tilpasses etter utbyggers ønske eller av andre grunner ikke gir et fullstendig og godt bilde av

konsekvensene. Dette vil kunne bidra til å undergrave tilliten til myndighetene og til beslutningene som blir tatt.

Forskriften har regler som skal sikre at konsekvensutredningene blir objektive og så gode som mulig, herunder regler som skal ivareta utredningenes uavhengighet. Det vises til forskriftens krav til forslagsstiller (utbygger) og ansvarlig myndighet (planmyndigheten eller vedtaksmyndigheten), og til hvordan utredningene og utredningsprosessene skal gjennomføres. Når det gjelder forslagsstiller og ansvarlig myndighet, er systemet lagt opp slik at forslagsstiller er ansvarlig for å gjennomføre utredningen, mens ansvarlig myndighet har ansvar for å påse at utredningsprosessen og konsekvensutredningen følger forskriftens regler. Forslagsstiller har ansvar for at opplysningene som gis til myndighetene er riktige og etterprøvbare og oppfyller kravene i forskriften. At forslagsstiller er ansvarlig for å gjennomføre utredningen, er i tråd med systemet for konsekvensutredninger som er utviklet internasjonalt gjennom de siste tiårene. Forskriften stiller også en rekke krav til selve utredningene og til personene som utfører utredningene, herunder krav til at utredninger og feltundersøkelser følger anerkjent metodikk og at utredningene utføres av personer med relevant faglig kompetanse. Videre legger forskriften opp til en åpen prosess med bred deltakelse fra berørte, ved at planforslag og søknader med konsekvensutredninger og forslag til planprogram og melding med forslag til utredningsprogram sendes på høring. Berørte aktører får dermed anledning til å delta i utformingen av konsekvensutredningen, og til å komme med synspunkter på og kritisere utredningen.

Representantene har vist til undersøkelser og artikler som handler om feil i konsekvensutredninger og spørsmål om bånd mellom utbyggere og utredere. Spørsmål knyttet til slike bånd er tatt opp tidligere, senest tidligere i år ved spørsmål nr. 1358 til skriftlig besvarelse ved stortingsrepresentant Ola Elvestuen og i flere artikler om emnet i media.

Som jeg har beskrevet ovenfor, har forskrift om konsekvensutredninger regler som skal bidra til objektive og gode konsekvensutredninger. Det er viktig at utredere kan jobbe uavhengig av påvirkning fra utbygger når de utreder konsekvensene av utbyggingsplaner- og tiltak, og jeg er enig i at det er grunn til å se nærmere på dette. Dette har betydning for konsekvensutredningen som beslutningsgrunnlag, og for tilliten til utredningene og beslutningene som tas. Forskrift om konsekvensutredninger er som kjent under revisjon. Som del av arbeidet utredes det nærmere hvordan vi best mulig kan sikre gode og objektive konsekvensutredninger, herunder hvordan vi best kan sikre at utredningene ikke påvirkes av forslagsstiller i vurderingene av konsekvenser for miljø.

Med hilsen

Andreas Bjelland Eriksen

